

De egentlige europæere?

I takt med at modstanden mod det europæiske samarbejde har flyttet sig fra venstrefløjten til højrefløjten, er Danmark kommet til at ligne andre europæiske lande.

I resten af Europa var det primært konservative nationalister der afviste at afgive suverænitet til overnationalt organer, mens venstrefløjten var positiv over for forpligtende internationalt samarbejde. I Danmark specielt og Norden generelt forholdt det sig omvendt, idet venstrefløjten identificerede sig med den særlige nordiske udgave af velfærdsstaten, den såkaldte universalistiske model, og frygtede at katolske syd- og centraleuropæere ville besmitte den rene nordiske samfundsorden med rå kapitalisme og pavestyret katolicisme.

Sådan er det langt fra gået. Snarere ser vi i dag konturerne af en fælles europæisk velfærdsstat, samtidig med at selv den mest indædte SF'er er kommet til at se EU som en normativ stormagt, hvis produktionsstandarder danner norm i verden og på en række punkter kan bidrage til at civilisere Kina og USA.

Til gengæld frygter de nationalt tænkende, at EU i solidaritetens navn kan påtvinge Danmark og dan-

skerne en uønsket indvandrings- og flygtningepolitik. De gamle fronter eksisterer stadig på enkelte områder som overvågning og politisamarbejde. Men grundlæggende har mønstret i Danmark forskudt sig til europæisk normalstandard.

Samtidig er det med reform-traktaten endegyldigt gået op for de fleste at nationalstaten har sejret som princip i EU, der ikke er blevet det frygtede 'Europas Forenede Stater', men Europas samarbejdende nationalstater eller en føderation af nationalstater, som EU noget paradoksalt er blevet kaldt.

Ganske vist er det modificerede og 'europæiserede' nationalstater der udgør byggestenene i samarbejdet, og ganske vist suppleres samarbejdet af vidtgående harmonisering af love og retsafgørelser fra EF-domstolen i Luxembourg. Men det nu opgivne slogan 'forenede i forskellighed' er faktisk dækkende for EU-realiteterne, hvis man husker at tilføje at det er nationale forskelligheder, der anerkendes.

Det har især vist sig at være til fordel for de mindre og mellemstore lande i EU, især Danmark. Det er derfor ikke helt ved siden af at tale om at der er sket en 'danmarkise-

ring af EU'. De eneste der ikke har opdaget det, er store EU-lande som Storbritannien og Frankrig der ikke erkender, at de ikke længere er stormagter i den globale verden. Samt måske mellemstore stater som Polen der ønsker anerkendelse som store for at kompensere for fortidens ydmygelser.

Der er altså mange paradokser og modsat rettede tendenser på spil i det europæiske samarbejde. Fælles for disse tendenser er at handlinger har fået konsekvenser, som er næsten det modsatte af den oprindelige hensigt. Det er ikke enestående for det europæiske samarbejde. Faktisk er den mest udbredte årsag til samfundsmæssige lovmæssigheder de utilsigtede konsekvenser af anderledes tilsigtede handlinger. Men den generelle regel er særligt påfaldende når det gælder Europa.

Det medfører at man her skal være ekstra opmærksom for ikke at tro at ord, begreber og handlinger betyder det de siger – og som brugerne måske selv tror. Det kan være svært at acceptere for nordeuropæiske lutheranere der er opdraget med 'hertets tale' og at ord betyder det de udsiger.

Især nordiske modstandere af EU har naivt troet at slagord som 'Europas Forenede Stater' betød, at alting skulle styres fra et skummelt sted de kaldte Bryssel og at det nære demokrati skulle sættes ud af kraft. Det sidste klarer vi glimrende selv, se bare regionsreformen. Men det før-

ste er forkert som forskningen i administrativ 'europæisering' klart har vist.

Omvendt tog fx italienerne slagordet om 'Europas Forenede Stater' til sig med begejstring, idet de ikke drømte om at magtafgivelsen ville berøre dem selv, men kun fjerne magt fra at sted de kalder 'Rom', et sted som ingen italiener med respekt for sig selv har fidus til. Når og hvis konsekvenserne har ramt italienske borgere har de reageret lige så negativt som nordeuropæerne. Men det er uhyre sjældent sket. I realiteten har nettoresultatet af samarbejdet været en styrkelse af de enkelte borgeres rettigheder over for de nationale myndigheder.

Det kan være irriterende for nationale systemer, som vi oplever det i øjeblikkets debat om følgerne for de nationale sundhedssystemer af det grænseoverskridende frie sygehusvalg. Men det er svært at se retten som andet end en styrkelse af de enkelte borgeres rettigheder.

På samme måde er det et paradoksal faktum at de eneste politiske partier, som hidtil har opereret effektivt på tværs af grænser og nationale kulturer, er modstanderbevægelserne. I den nationale suverænitets navn har Drude Dahlerup og Jens Peter Bonde ført valgkamp i Irland mod Nice-traktaten. Ikke at det var specielt klogt eller rigtigt hvad de sagde. Men de opererede europæisk og bidrog på en paradoksal måde til udviklingen af en fælles eu-

NOTER I MARGINEN

ropæisk offentlighed, hvor mange vælgere på samme tid diskuterede de samme forhold og hørte på de samme argumenter.

Om denne velmente indsats så på længere sigt vil styrke udviklingen af en fælles europæisk identitet er selvfølgelig usikkert. Indholdet af deres udsagn er ikke helt lige meget. Men jeg er tilbøjelig til at lægge mest vægt på den utilsigtede, 'europæiserende' konsekvens af deres handlinger. Den samme omvendte konsekvens gælder for de pro-europæiske partier og politikere, der reelt har styrket deres nationale stater og identiteter ved at afgive suveræniteten i nærmere bestemt omfang på visse udvalgte områder. Resultatet er blevet en styrkelse af de nationale stater på en lang række områder og især skabelse af nationale identiteter i lande som ikke havde det i forvejen.

Et godt eksempel på det er Luxembourg. Dette storhertugdømme med godt 400.000 indbyggere var en stat som i 1800-tallet blev tilovers ved samlingen af Tyskland. Frankrig ville ikke tillade landet at indgå i det samlede Tyskland efter 1870, og unionen under den nederlandske konge fra 1814 blev gradvist opløst efter at Belgien brød ud i 1830. Det lille land i hjertet af Europa var dermed overladt til sig selv. Det led hårdt under Første og Anden Verdenskrig hvor det blev besat af tyskerne – ja under nazismen blev Luxembourg

ligefrem delt og indlemmet i Tyskland, hvorfor de unge mænd måtte kæmpe som tyske soldater. Befolkningen talte en tysk dialekt, letzeburgesch, men i parlamentet taltes fransk og tysk. Oven i købet praktiseredes den fornemme europæiske skik at lovforslag blev fremlagt på tysk, der som bekendt er bedst til at tænke på, mens lovene blev vedtaget på fransk, der er det klareste og mest umisforståelige sprog! Kort sagt en kombination af det bedste ved Europa. Derfor er skikken selvfølgelig heller ikke blevet fastholdt.

I stedet er Luxembourg, en af initiativtagerne til Kul- og Ståluunionen i 1950 og et helt centralt land i integrationsprocessen, slået ind på den almindelige nationaliserings vej. I 1984 blev letzeburgesch ophøjet til nationalt sprog og bruges nu af flertallet af parlamentarikerne i parlamentet. Også selv om disse skulle være af portugisisk afstamning som en stor del af Luxembourgs befolkning er.

Nationalstaterne har sejret og modstanderne af samarbejdet udgør den mest europæiske offentlighed. *EUropa* er fuldt af paradokser hvor meget lidt er, hvad det giver sig ud for at være. Og bekræfter netop der ved læren af europæisk historie.

Uffe Østergård, professor i europæisk og dansk historie, CBS